Hoofdstuk 2
Dossieranalyse

In dit hoofdstuk analyseert Myria twee gerechtelijke dossiers waarin het als burgerlijke partij inzage heeft gekregen. Het ene dossier betreft mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, het andere dossier gaat over mensensmokkel. Dit jaar heeft Myria geen dossier rond seksuele uitbuiting geanalyseerd.

Dossieranalyse geeft een inkijk in de manier waarop een onderzoek wordt opgestart en vervolgens wordt gevoerd op het terrein. Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk een beeld geschetst van het fenomeen mensenhandel voor deze specifieke uitbuitingsvorm en worden de veranderende trends op het vlak van mensensmokkel belicht.

De analyse is gebaseerd op de processen-verbaal in die dossiers en is vooral toegespitst op het criminele systeem, het onderzoek en het slachtofferperspectief. In de eerste plaats worden de synthese-pv's – waarin de speurders het dossier samenvatten – grondig en kritisch doorgelicht. Vervolgens zijn de aanvankelijke pv's uitgebreid onder de loep genomen. Die leren op welke basis het dossier concreet werd opgestart en of er slachtoffers werden geïntercepteerd. Daarnaast bevat het dossier de pv's met de verhoren van slachtoffers, verdachten en getuigen; de informatie-pv's; de beslissingen en onderzoeksmandaten van de magistraten; de geregistreerde telefonische contacten; de mappen met de afgeluisterde gesprekken op basis van de telefoontap; de observatierapporten; de digitale analyses van de smartphones en onderzoeken; de financiële analyses; de onderzoeksverslagen van ECOSOC, Toezicht op de Sociale Wetten (TSW) en de overige inspectiediensten; en de rapporten van rogatoire commissies, andere internationale onderzoeksrapporten en internationale informatie-uitwisselingen.

Het bestuderen van concrete dossiers is van essentieel belang om het beleid te evalueren. Dat leidt tot kennis over de implementatie van het opsporings- en vervolgingsbeleid op het terrein, en over de knelpunten die daarbij opduiken. Dergelijke bevindingen vormen altijd opnieuw een cruciale bron van informatie voor de focus van het jaarlijkse evaluatieverslag van Myria en een onmisbare basis om aanbevelingen te formuleren.

1. Mensenhandel – Economische uitbuiting: dossier afbraak- en afvalsector

Inleiding

In dit dossier werden er vier beklaagden, waaronder een rechtspersoon, veroordeeld voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de sloop-, afbraak- en afvalsorteringssector.[344] De feiten deden zich tussen 2020 en 2022 voor, vooral in West-Vlaanderen maar ook op enkele locaties in Oost-Vlaanderen. De slachtoffers en de daders waren Roemenen uit de Roma-gemeenschap.

1.1. Structuur netwerk

De beklaagden fungeerden met hun firma's als onderaannemers voor de uitvoering van sloop- en afbraakwerken en afvalsortering bij grotere bedrijven. Ze waren actief op bouwwerven in Kortrijk, Menen, Aalter, Middelkerke, Oostende, Blankenberge en Knokke-Heist. Daarnaast lieten ze arbeidskrachten bij wijze van test tijdens een korte periode eerst afval en schroot sorteren bij een firma in Menen en in Gent. De

344 Zie verder hoofdstuk 3, punt 2.3.1.: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 28 juni 2024, k. B17 (beroep).

slachtoffers van mensenhandel werden nauwelijks of niet betaald. Ze moesten veel uren kloppen in slechte werkomstandigheden en werden in erbarmelijke omstandigheden gehuisvest waarbij ze financieel nog extra werden uitgebuit (zie verder).

Tientallen Roemeense arbeidskrachten werden door de beklaagden aan het werk gezet binnen hun vennootschappen als schijnvennoten of als schijnzelfstandigen en soms zelfs helemaal zonder statuut. Dat werd eerst door de lokale politie vastgesteld tijdens de verhoren van de slachtoffers, waarna die informatie door het arbeidsauditoraat gedeeld werd met de inspecties van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen (RSVZ). De beide inspecties hebben op basis van die informatie in hun databases gezocht. Uit de vergelijking van die gegevens kon er worden afgeleid dat er door de verdachten op grote schaal werd gefraudeerd met de (niet-)registratie van tewerkgestelde personen in het kader van hun statuut. Die praktijken werden tijdens de voorlopige hechtenis van de beklaagden overigens gewoon voortgezet.

De beklaagden gebruikten verschillende sociale secretariaten om de slachtoffers ten onrechte te registreren als zelfstandigen maar betaalden nooit de bijdragen. Bij een van de sociale verzekeringsmaatschappijen leidde dat tot 144.837,08 euro aan achterstallige betalingen. De sociale verzekeringsfondsen klaagden er tijdens hun verhoren over dat er daarop nauwelijks controle is en dat er vaak wordt “geshopt” tussen de verschillende sociale verzekeringsfondsen maar dat ze wettelijk verplicht zijn om de betrokkenen aan te sluiten. Volgens hen zijn dergelijke praktijken schering en inslag maar hebben zij weinig wettelijke middelen om daartegen op te treden. Ze pleiten voor meer controle en stellen dat op diverse (politieke) fora te hebben aangekaart.

De hoofdbeklaagden werden al voor gelijkaardige feiten tussen 2015 en 2017 veroordeeld[345] en hadden volgens het Openbaar Ministerie sinds de procedure van die voorgaande zaak tot 2022 hun criminele *modus operandi* gewoon behouden en in het nieuwe dossier zelfs op grotere schaal toegepast.

In dat eerdere dossier hadden ze voor hun bouwbedrijf Roemeense arbeidskrachten als schijnzelfstandigen uitgebuit en in mensonwaardige omstandigheden gehuisvest. Die slachtoffers moesten ook hun identiteitspapieren afgeven, waarna de water-, energie- en telecomcontracten op hun naam werden gezet en ze daardoor allerhande facturen ontvingen (zie verder). De slechte werkomstandigheden en de onderbetaling hadden toen eveneens geleid tot verbale en fysieke agressie. Daarnaast was de hoofdbeklaagde al op 28 juni 2017 in Roemenië veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar voor opzettelijke doodslag.

Ondertussen hebben de beklaagden in het huidige dossier deze *modus operandi* nog wat verfijnd. Zo deden ze een beroep op een persoon met een verstandelijke beperking als stroman voor een van hun vennootschappen op wie ze de verantwoordelijkheid hadden afgeschoven. Die persoon werd nadien als slachtoffer van mensenhandel beschouwd (zie verder).

1.2. Onderzoek

1.2.1. Start onderzoek

Op 7 juni 2020 raakte een Roemeense werkkracht met de wagen van zijn werkgever, een van de beklaagden, betrokken bij een verkeersongeval. De chauffeur verklaarde aan de agenten van de politiezone Vlas[346] dat hij al 3,5 maanden in België werkte voor de werkgever in kwestie die ter plaatse kwam en dat bevestigde. De Roemeense chauffeur vermeldde ook zijn verblijfsadres maar na een controle bleek dat een vestiging te zijn van een andere firma. Omdat de politie nergens een melding van tewerkstelling kon terugvinden, werd er een aanvankelijk pv voor zwartwerk met hun vaststellingen overgemaakt aan het arbeidsauditoraat, dat op zijn beurt de arbeidsinspectiediensten gelastte met een verder onderzoek.

Tijdens controles van de inspectie Toezicht op de Sociale Wetten (TSW), het RSVZ, de RSZ en de lokale politiezone Mira[347] op de werven van de firma’s werden er meerdere arbeidskrachten aangetroffen en verhoord. Daarbij werden er uiteenlopende inbreuken vastgesteld. Ondertussen ontving het arbeidsauditoraat processen-verbaal van de RVA-inspectie (Rijksdienst Voor Arbeidsvoorziening) over inbreuken die waren vastgesteld tijdens de werfcontroles van die firma’s. Daarnaast had Toezicht Welzijn op het Werk (TWW) op de werven inbreuken vastgesteld bij de verwijdering van asbest.

345 Gent, 1 juni 2023, k. 3 (onuitgegeven).
346 De Politiezone Vlas is een politiezone in de West-Vlaamse gemeenten Kortrijk, Kuurne en Lendelede.
347 De Politiezone Mira is een politiezone in de West-Vlaamse gemeenten Waregem, Anzegem, Avelgem, Spiere-Helkijn en Zwevegem.

Voorts werden de verblijfplaatsen door de politie gecontroleerd en werden de bewoners verhoord. Er waren eveneens werfcontroles nadat omstaanders de politie hadden opgebeld. Een politiecontrole van een werf in een drukke winkelstraat in Blankenberge gebeurde op basis van een bericht van de noodcentrale dat "men vanop het eerste verdiep metaal en ander afval in een werfcontainer gooide, zonder de minste afscherming voor omstaanders en wandelaars". Volgens een buurtbewoner kwam er zo zelfs asbest vrij. Een van de Roemeense slachtoffers van mensenhandel werd daar aangetroffen terwijl hij afbraakafval naar beneden gooide. Hij had geen identiteits- of verblijfsdocumenten bij zich, behalve een foto van zijn identiteitskaart in zijn smartphone, waaruit bleek dat hij zeventien jaar was. Hij werd administratief aangehouden door de politie, die de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) contacteerde. Hij liet uitschijnen zonder familie in België te verblijven. Eerst werd hij als een niet-begeleide minderjarige vreemdeling beschouwd, waardoor de DVZ de opdracht gaf aan de politie om een fiche "niet-begeleide minderjarige" op te stellen en die over te maken aan de Dienst Voogdij. Nadien bleek dat hij samen met zijn familie in een van de huurwoningen van de beklaagden verbleef en werd hij in het politiekantoor opgehaald door zijn moeder en broer om nadien terug te reizen naar Roemenië. In het vonnis werd hij niet beschouwd als minderjarige, wel als slachtoffer van mensenhandel.

1.2.2. Gerechtelijk onderzoek

Op 8 september 2022 vorderde de arbeidsauditeur een onderzoeksrechter met het oog op het voeren van een gerechtelijk onderzoek – en in het bijzonder het uitvoeren van huiszoekingen – wegens mogelijke feiten van zwartwerk, bijdrage- en uitkeringsfraude, het niet betalen van lonen en mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.

De politie- en inspectiediensten kregen een rol toegewezen binnen de onderzoeksstrategie op basis van hun bevoegdheid en expertise. De gerechtelijke sectie van de lokale politiezone Mira en de federale gerechtelijk politie (FGP) West-Vlaanderen werden net als de RSZ-inspectie West-Vlaanderen belast met het onderzoek naar het luik mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Daarnaast moest de RSZ de aspecten georganiseerde schijnzelfstandigheid en structureel zwartwerk onderzoeken. De TSW-inspectie diende zich toe te spitsen op het onderzoek naar looninbreuken en de RSVZ-inspectie op de fictieve aansluiting als zelfstandig helper en de structurele uitkeringsfraude met het overbruggingsrecht in het kader van de coronacrisis.

1.2.3. Financieel onderzoek

De politie kreeg de opdracht van het arbeidsauditoraat om via het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV)[348] het CARIN-netwerk[349] te consulteren, teneinde na te gaan of de beklaagden onroerende goederen en/of bankrekeningen of andere substantiële vermogensbestanddelen hadden in het buitenland. De politie kon die bevraging niet uitvoeren en verwees op dat vlak naar het antwoord van het COIV: "In afwachting van bijkomende info, die een link aantoont met Roemenië, onthouden wij ons voorlopig van een bevraging van ARO (Asset Recovery Office) Roemenië".

Uit de bevraging van de geldtransferagentschappen bleek dat de hoofdbeklaagde tussen 2020 en 2022 ongeveer 16.000 euro had overgeschreven naar Roemenië.

Volgens de rechtbank bedroeg het criminele vermogensvoordeel ruim 700.000 euro voor ontdoken sociale zekerheidsbijdragen. Dat was gestoeld op de berekeningen van de RSZ op basis van het minimumloon binnen de toepasselijke werkgeverscategorie voor afbraakwerken en recyclage.

1.3. Slachtofferanalyse

Volgens het Openbaar Ministerie en de rechtbank konden 26 Roemeense arbeidskrachten als slachtoffers van mensenhandel worden beschouwd. Volgens de RSZ-inspectie behoorden zij allemaal tot de Roma-gemeenschap en waren diegenen die in dezelfde woning verbleven familie van elkaar. Ze leefden er samen met hun partners, kleine kinderen en baby's.

---

348 Het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en Verbeurdverklaring (COIV) is een kenniscentrum in strafzaken voor de gerechtelijke overheden, in het kader van de inbeslagname van vermogensbestanddelen. Het verleent bijstand bij de strafvordering, die voortvloeit uit de verbeurdverklaring, en vervult een rol als facilitator bij de uitvoering van vonnissen en arresten over verbeurdverklaring. Een van de voornaamste taken van het COIV is het beheer van de gegevens over inbeslagnames en verbeurdverklaringen. Elke inbeslagname moet aan het COIV worden betekend. Het COIV is het Belgische bureau voor de recuperatie van vermogensbestanddelen. Elke EU-lidstaat moet er een oprichten. Het COIV legt contacten met buitenlandse zusterinstellingen, waarmee het informatie uitwisselt.

349 CARIN is een acroniem voor "*Camden Asset Recovery Inter-Agency Network*". Dat in 2004 opgerichte informele regionale netwerk groepeert de overheden die bevoegd zijn voor de invordering van tegoeden. Het streeft op een interinstitutionele basis naar meer efficiëntie bij de acties die de leden van het netwerk ondernemen, om misdadigers hun illegale opbrengsten te ontnemen. Het netwerk bestaat uit agenten van de opsporings- en repressiediensten, hoofdzakelijk uit Europa maar ook uit Noord-Amerika. Het is een netwerk van mensen uit 53 rechtsgebieden en negen internationale organisaties. Het is verbonden met soortgelijke netwerken in zuidelijk Afrika, Latijns-Amerika, Azië-Pacific, Oost-Afrika en West-Afrika; www.carin.network/documents; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, p. 80 en *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 74.

De meesten beschouwden zich niet als slachtoffers van mensenhandel en toonden geen interesse in het slachtofferstatuut.

Daarnaast waren er volgens het Openbaar Ministerie en de rechtbank 115 personen het slachtoffer van sociaalstrafrechtelijke inbreuken, zoals het niet of laattijdig uitbetalen van lonen. Die personen werden daarover verhoord door een van de arbeidsinspectiediensten. Naast meerdere Roma-slachtoffers was er onder hen ook een Afghaanse asielzoeker die geen verblijfsdocumenten en geen arbeidskaart of *single permit* had. Hij werd aangetroffen na een gezamenlijke werfcontrole van de TSW-inspectie en het RSVZ. Volgens zijn verklaring had hij zichzelf bij de werfleider aangeboden en verbleef hij bij een vriend. Tijdens de controle kon hij zich niet verstaanbaar maken en legde hij een document voor van een centrum voor asielzoekers. Achteraf bleek dat hij daar inderdaad had verbleven. Na die controle droegen TSW en het RSVZ hem over aan de opgeroepen politieagenten voor verdere identificatie en bijkomend onderzoek. In de lokalen van de plaatselijke politiezone werd hij verhoord door de RSZ- en TSW-inspectie. De politie stelde een pv op voor illegaal verblijf en contacteerde de DVZ die besliste om hem een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) te geven. De asielzoeker was intussen overigens uitgeprocedeerd.

Meerdere slachtoffers kenden de hoofdbeklaagde omdat zij uit dezelfde regio in Roemenië kwamen. Daar maakte hij reclame voor zijn firma in België. Sommigen kwamen dan met een hele groep familieleden naar België in een minibus, waarvoor iedereen 150 euro diende te betalen aan de chauffeur. Ze kwamen naar België in de hoop op een betere toekomst. Meerdere slachtoffers werden gerekruteerd via Facebook. Velen stonden trouwens daarna tijdens hun werk in contact met de hoofdbeklaagde via Facebook. Een ander slachtoffer werd gerekruteerd via een advertentie voor werk in slachthuizen maar kreeg een aanbod voor afbraakwerken.

1.3.1. Elementen mensenhandel

Loonbetalingen

De slachtoffers kregen 10 euro per uur cash of 500 euro per week cash. Zij werden niet betaald in geval van ziekte of als ze vakantie namen. Soms kregen de arbeidskrachten helemaal geen geld. Zij werkten vijf of zes dagen per week, samen tussen 48 en 50 uur, en moesten onbetaalde overuren presteren. Voorts waren ze 150 à 170 euro huur verschuldigd die van hun loon werd afgehouden. Daarnaast werd er 400 of 450 euro van hun loon afgetrokken "om papieren in orde te brengen", terwijl ze niet wisten over welke papieren het ging. Volgens sommige getuigenissen was er sprake van agressieve ronseling van de werkkrachten en van bedreigingen als er vragen kwamen over de uitbetaling van lonen.

Schijnzelfstandigen

Uit de verhoren van de slachtoffers – die als schijnzelfstandigen of schijnvennoten actief waren – bleek dat de meesten niet wisten in het kader van welk statuut zij werkten. De slachtoffers moesten documenten in het Nederlands ondertekenen, een taal die zij niet begrepen. Zelf hadden ze geen toegang tot die documenten. Bij een arbeidsongeval waren zij helemaal niet verzekerd.

De slachtoffers kregen daarna facturen van de sociale verzekeringsfondsen, terwijl de aansluiting buiten hun medeweten om was gebeurd. In 2021 had een slachtoffer via een gerechtsdeurwaarder een dwangbevel ten belope van 6.716 euro ontvangen voor de betaling van de achterstanden voor 2020 en een deel van 2021.

Arbeidsomstandigheden

Uit de verhoren van de slachtoffers bleek dat ze het werk op de werven gevaarlijk vonden. Sommige arbeidskrachten maakten zich zorgen over het feit dat zij niet waren verzekerd terwijl ze grote risico's moesten nemen.

Uit het onderzoeksverslag van de RSVZ-inspectie bleek dat op de website van de onderneming van de beklaagden asbestverwijdering werd vermeld als activiteit. Ook de slachtofferverklaringen wezen uit dat de werknemers vaak asbesthoudende materialen moesten verwijderen zonder veiligheidsmaatregelen. In sommige gevallen hadden de werknemers daarvoor een basisopleiding gevolgd en konden er opleidingscertificaten worden voorgelegd aan de hoofdaannemers of opdrachtgevers. Uit het onderzoek bleek wel dat die attesten in veel gevallen vervalst waren.

Volgens een onderzoeksverslag van Toezicht Welzijn op het Werk (TWW) had die inspectiedienst op 25 februari 2021 al een administratief bevel tot stopzetting van de activiteit van asbestverwijdering uitgeschreven tegen de firma van de beklaagden. Daarna had TWW bij een controle op 6 september 2022 bij de beklaagden opnieuw inbreuken vastgesteld rond de verwijdering van asbesthoudend materiaal.

Controle

Een slachtoffer verklaarde dat hij niet kon beschikken over zijn identiteitskaart die werd bijgehouden door een van de beklaagden. Een ander slachtoffer kon zich niet vrij verplaatsen en moest in zijn verblijfplaats blijven om klusjes op te knappen terwijl hij daarvoor niet werd betaald.

Huisvesting

De arbeidskrachten woonden samen in verschillende huizen, in ronduit erbarmelijke omstandigheden. Soms sliepen er tientallen onder hen op matrassen op de grond in dezelfde kamer of fungeerde de garage als gezamenlijke slaapplaats. De huizen waren bijzonder slecht onderhouden en nauwelijks verwarmd.

De beklaagden maakten nog extra winst op de kap van de slachtoffers door hen op listige wijze de nutsvoorzieningen aan te rekenen in de woningen waar zijzelf verbleven. Terwijl de kosten voor de nutsvoorzieningen deel uitmaakten van de huurprijs van 150 euro die de slachtoffers moesten betalen, hadden de beklaagden de contracten voor die nutsvoorzieningen op naam van de slachtoffers gezet. Daartoe dienden de arbeidskrachten hun identiteitspapieren af te geven aan de beklaagden. Het gevolg was dat zij allerhande facturen ontvingen maar geen weet hadden van hun oorsprong. De beklaagden hadden wetens en willens de slachtoffers die documenten in het Nederlands laten ondertekenen zonder dat zij beseften wat die inhielden. Ondertussen bleek uit de facturen dat de verdachten kwistig met elektriciteit en gas hadden omgesprongen.

1.3.2. Slachtofferverklaringen

De RSZ-inspectie analyseerde de verhoren van de arbeidskrachten en concludeerde dat zij werden gebrieft door de beklaagden over wat ze dienden te verklaren bij een eventuele controle van de politie- of inspectiediensten. Ondanks de ontkenningen van meerdere arbeidskrachten waren er via de registraties in de databank (checkin@work) duidelijke bewijzen dat ze in de bouwsector hadden gewerkt voor de firma's van de beklaagden. Ze vertelden tijdens hun verklaringen nauwelijks iets over de hoofdbeklaagde, terwijl een van de arbeidskrachten zijn naam wel had opgeslagen in zijn gsm.

De vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel werden verhoord door de gerechtelijke sectie van de lokale politiezone Mira of de FGP die daarbij telkens werd bijgestaan door de RSZ-inspectie en de TSW-inspectie. De politie startte het verhoor steevast met een uitleg over mensenhandel en overhandigde hun als er bijkomende vragen waren de slachtofferbrochure over mensenhandel. Voorts probeerden ze de slachtoffers op hun gemak te stellen en context te geven over het verhoor, zoals blijkt uit het pv:

"Vraag: U werd in kennis gesteld over de reden voor uw verhoor. Begrijpt u de term 'mensenhandel'?

Vraag: Wij hebben vermoedens dat jij een slachtoffer bent van mensenhandel. Als het goed is voor jou gaan wij daar vandaag over praten, ok?

Als je het antwoord op een vraag niet weet, mag je dat zeggen. Ook als je de vraag niet goed begrijpt, mag je dat zeggen en dan gaan wij dat nog eens uitleggen. Als je iets liever niet vertelt, mag je dat ook zeggen, maar ik ga jou dan vragen hoe het komt dat je dat liever niet vertelt. Wij benadrukken dat u verhoord wordt als slachtoffer en dat u mogelijk over informatie beschikt die nuttig kan zijn voor ons onderzoek.

Als je nood hebt aan een pauze, mag je dat aangeven."

Een van die arbeidskrachten, die zichzelf niet als een slachtoffer van mensenhandel beschouwde, legde tijdens zijn verhoor wel uit dat hij gewerkt had en daarbij werd uitgebuit. Hij verklaarde dat hij "nog geen loon ontvangen had", omdat hij "schulden had bij de beklaagde voor het levensonderhoud". Hij moest dat "nog terugbetalen aan hem".

1.3.3. Slachtofferstatuut

Het slachtofferschap werd bepaald op basis van objectieve bewijselementen in het dossier, die volledig los konden staan van de slachtofferverklaringen en het feit of zij zich al dan niet als slachtoffers beschouwden. Zo ontkenden meerdere arbeidskrachten die werden geïntercepteerd en verhoord na een huiszoeking uitgebuit te zijn. Ook stelden zij geen probleem te hebben met hun erbarmelijke huisvesting. Tijdens hun verhoor werden ze door de politie als slachtoffers van mensenhandel beschouwd en door het Openbaar Ministerie, en vervolgens de rechtbank, in de desbetreffende lijst opgenomen.

Enkele arbeidskrachten beschouwden zichzelf als slachtoffers van mensenhandel maar zij wensten zo snel mogelijk terug te keren naar Roemenië. Ze waren vandaar niet geïnteresseerd in het slachtofferstatuut mensenhandel. De beide slachtoffers die hieronder aan bod komen werden aangetroffen en verhoord na de controle van de verblijfplaatsen.

Het ene slachtoffer was met de trein vanuit Italië naar België gekomen en was nog maar twee dagen aan de slag. Hij had geen documenten moeten ondertekenen. Hij twijfelde en wist niet of hij zichzelf als een slachtoffer van mensenhandel beschouwde maar vond "werken zonder papieren wel moeilijk". Er was geen toilet op de werf. Hij had veiligheidskleding die niet paste en wist niet wat hij moest doen als hij asbest aantrof. Volgens hem werkte hij op eigen risico en wist hij niet wat er zou gebeuren bij een ernstig arbeidsongeval.

Het andere slachtoffer beschouwde zichzelf duidelijk als een slachtoffer van mensenhandel. De politie legde hem het slachtofferstatuut mensenhandel uit maar hij wees dat onmiddellijk af want de man zocht een manier om snel naar Roemenië terug te keren. Zijn plan was geweest om hoogstens twee maanden in België te blijven om te werken.

Dat slachtoffer verklaarde dat hij nooit enig loon ontvangen had en dat "het in orde brengen van de papieren 450 euro kostte", wat "ging worden afgehouden van zijn eerste loon". Tijdens de eerste week had hij niet gewerkt en hadden de beklaagden hem 60 euro geleend om die week door te komen. De tweede week had hij wel gewerkt en 460 euro verdiend maar hij moest nog 450 plus 60 euro terugbetalen aan de beklaagden. De derde week had hij één dag gewerkt maar daarvoor geen geld gekregen. De vierde week en de vijfde week had hij geen werk gekregen omdat de beklaagden ontevreden waren. In die periode leenden de beklaagden hem opnieuw 200 euro om eten te kopen. Tijdens de zesde week en de zevende week had hij telkens drie dagen gewerkt maar daarvoor werd hij nooit betaald.

Er werd zelfs nog extra geld geëist van dat slachtoffer. De beklaagden hadden net voordien verteld dat ze bijkomend 600 euro nodig hadden, namelijk 400 euro voor papieren en 200 euro voor de terugbetaling van het geleende geld. Daarnaast diende hij nog 150 euro te betalen voor zijn reiskosten.

Het slachtoffer was kwaad op de beklaagden omwille van de valse beloften over een vlotte betaling en goede werkomstandigheden. In werkelijkheid ging het om gevaarlijk werk met onaangepast veiligheidsmateriaal. Hij had al meerdere snijwonden opgelopen en moest zichzelf verzorgen zonder enige hulp van de beklaagden. Hij had toen zelf een verband aangedaan en daar een handschoen over getrokken om het werk te hervatten. Hij dacht dat ze hem aan de deur zouden zetten bij een ernstig arbeidsongeval. Een van de beklaagden had al tegen hem geroepen dat hij beter zijn best kon doen of dat hij anders zijn werk en zijn woonplaats zou verliezen; dat hij "ontslagen zou worden en dat hij in het park zou moeten slapen".

Daarnaast verklaarde hij geen bewegingsvrijheid te hebben. Wanneer hij niet op de werf actief was, moest hij van de beklaagden in de woning blijven om politiecontroles te vermijden zodat het bedrijf niet in de problemen zou komen. Hij kreeg dan thuistaken zoals de tuin onderhouden of de keuken schoonmaken maar werd daarvoor niet betaald. De woning was heel vuil en koud. Zijn 'slaapkamer' bevond zich in de garage.

Twee weken voor de politiecontrole had het slachtoffer overwogen om naar de politie te stappen maar hij had schrik dat hij zich omwille van zijn gebrekkige kennis van de taal niet verstaanbaar zou kunnen maken. Hij wou toen zijn slechte werksituatie en het gebrek aan bewegingsvrijheid aankaarten.

1.3.4. Stroman als slachtoffer van mensenhandel

De beklaagden gebruikten een man met een verstandelijke beperking als stroman voor een van hun vennootschappen. Een van de beklaagden liet zich als zaakvoerder vervangen door die stroman vlak voor zijn firma failliet ging. Hij liet hem de documenten tot aanstelling als zaakvoerder ondertekenen met de smoes dat het papieren betrof "om gemakkelijk te kunnen werken". Uit het verhoor bleek dat de stroman totaal niet op de hoogte was van die verantwoordelijkheden. Er werden facturen in zijn naam opgesteld die werden teruggevonden in de smartphone van de beklaagde die de firma echt beheerde. Uit de analyse van onder meer e-mails bleek dat de facturen door die laatste waren opgesteld.

De stroman werd eerst gearresteerd en verhoord als verdachte maar nadien werd hij als een slachtoffer beschouwd en in vrijheid gesteld. Uit zijn verhoor bleek dat hij totaal niet op de hoogte was van de bedrijfswerkzaamheden en geen toegang had tot de bankrekeningen. Hij kende zelfs de naam van zijn firma niet en werkte eigenlijk tegen dezelfde voorwaarden als de andere arbeiders in opdracht van de beklaagden. Hij moest genoegen nemen met dezelfde huisvestingsomstandigheden als de anderen en werd samen met hen naar de werf vervoerd en cash uitbetaald. Op het einde van het verhoor voegde hij nog toe: "nu ik dat alles hoor, voel ik mij misbruikt (*knikt ja*)". Hij dacht eraan om naar Roemenië terug te keren.

Markant in deze zaak is hoe de non-verbale communicatie tijdens het verhoor aandachtig werd gepercipieerd,

geanalyseerd en later ook gebruikt door de politie en door justitie. De politie registreerde dat nauwgezet op een objectieve wijze en voor het Openbaar Ministerie was dat een relevant aspect in haar conclusies. Het Openbaar Ministerie nam hem daardoor op in de lijst van de slachtoffers van mensenhandel die door de rechtbank werd bevestigd.

De gerechtelijke sectie van de lokale politiezone Mira nam het verhoor af en maakte over het verloop daarvan de volgende opmerking in het pv: "Het is voor ons duidelijk dat X schrik heeft en niet vrij durft te spreken". Op de vraag van de politie of hij fysiek of verbaal aangevallen was, antwoordde hij ontkennend en reageerde hij dat hij geen schrik had. Maar in de notulen van het verhoor schreef de politie bij dat antwoord: "Persoon zit naar beneden te kijken en te bibberen".

Het Openbaar Ministerie stelde in haar conclusies eveneens vast dat hij eerst was gearresteerd en verhoord als verdachte omwille van zijn vermeende rol bij het faillissement van die firma met een passief van ruim 70.000 euro. Maar het Openbaar Ministerie verwees daarbij naar de vaststellingen van de politie rond de non-verbale communicatie om haar conclusies te formuleren: "Het verhoor van X leverde wel een compleet ander beeld op. De indruk van de verbalisant was dat X bang was en niet durfde te spreken." Het Openbaar Ministerie expliciteerde daarbij tussen haakjes: "zie beschrijving in het pv van zijn lichaamstaal en antwoorden tijdens het verhoor".

De rechtbank beschouwde hem als een slachtoffer van mensenhandel en verwees in het vonnis expliciet naar zijn kwetsbare positie, waardoor hij als zondebok werd misbruikt door de beklaagden: "Hij wijst stelselmatig naar anderen zoals zijn toen nog minderjarige zoon en X (slachtoffer), van wie het onderzoek aantoont dat die persoon maar beschikt over beperkte verstandelijke vermogens en dat hij als stroman werd gebruikt."

2. Mensensmokkel: bootjessmokkel door internationaal Koerdisch netwerk

Inleiding

In dit dossier van tienduizenden pagina's werd een Koerdisch internationaal smokkelnetwerk veroordeeld voor mensensmokkel en criminele organisatie omwille van het transport in 2021 en in 2022 van nautisch materiaal vanuit Duitsland via België en Nederland naar de Noord-Franse smokkelkampen. Van daaruit moesten migranten met gammele bootjes via de Noordzee naar Engeland varen.[350] Voor de rechtbank stonden er 21 beklaagden terecht, van wie er een verstek liet. De meesten onder hen waren Irakezen. De coördinerende smokkelleider was een Iraniër. Daarnaast waren er Duitse beklaagden, een Syrische beklaagde en een Afghaanse beklaagde. Zij werden allemaal, op één beklaagde na, zowel in eerste aanleg als in beroep veroordeeld.

De smokkel verliep via het "Engelse Kanaal" (Calais-Dover), dat de kortste zeeroute (33 kilometer) vormt tussen het Europese vasteland en het Verenigd Koninkrijk. In enkele gevallen vertrokken zij van de Belgische kust maar dat traject was langer. Deze smokkelovertochten leidden in 2021 tot de verdrinkingsdood van 27 personen en tot een bijna dodelijke ramp met 49 migranten aan de Belgische kust.

Daarnaast smokkelden ze Koerden vanuit Irak via Turkije naar Europa en werkten zij samen met Albanese en Vietnamese smokkelorganisaties voor de aanvoer van slachtoffers vanuit die regio's. Dit dossier is het resultaat van een internationaal onderzoek met linken naar onderzoeken rond gewapende afrekeningen en een moordpoging binnen de smokkelkampen in Noord-Frankrijk.

350 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, p. 125: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 18 oktober 2023, k. B.17 en de website van Myria (rechtspraak). Zie ook verder in dit deel, hoofdstuk 3, punt 3.4.; Gent, 29 januari 2025, 8e k.

2.1. Smokkelnetwerk

Het Koerdische netwerk had volgens het Openbaar Ministerie op quasi industriële wijze zijn smokkelsysteem opgezet. Naast de logistieke smokkel van het nautische materiaal – waaronder de bootjes – smokkelde het netwerk de transitmigranten niet alleen met bootjes maar ook met jachten en vrachtwagens. Dat gebeurde in containers of via de cabine, waarbij de vrachtwagenchauffeurs dan betrokken waren en geld kregen. Een overtocht in een bootje tussen Calais en het Verenigd Koninkrijk duurde veertien uren.

Het normale smokkeltarief voor een transport vanuit Frankrijk naar het Verenigd Koninkrijk via de vrachtwagencabine bedroeg 17.000 Britse pond. Voor een containertransport was dat doorgaans tussen 12.000 en 15.000 Britse pond en met een bootje tussen 2.000 en 3.000 Britse pond.[351] Een kind onder de tien jaar was de helft van de prijs, een kind vanaf tien jaar telde als een volwassene. De prijzen varieerden vaak naargelang van de nationaliteit van de slachtoffers. Koerden betaalden het minst.

Bij de verdere analyse van het netwerk wordt eerst de coördinatie van de smokkelorganisatie onder de loep genomen (punt 2.1.1.). In punt 2.1.2. wordt de smokkel van het nautische materiaal besproken en in punt 2.1.3. het vervoer van de migranten vanuit Duitsland naar Noord-Frankrijk inclusief de bootjessmokkel. Bij de bootjessmokkel werd er eveneens samengewerkt met Albanese en Vietnamese smokkelorganisaties (punt 2.1.4.). Voorts was er een link met de lucratieve Vietnamese smokkelmarkt waarbij de felle concurrentiestrijd tot afrekeningen en moordpogingen leidde (punt 2.1.5.). Tot slot wordt de smokkel van de migranten vanuit Irak naar Duitsland belicht (punt 2.1.6.).

2.1.1. Coördinatie

De coördinerende leider opereerde vanuit het Verenigd Koninkrijk en werkte via WhatsApp-groepen nauw samen met drie coördinatoren in Duitsland. Er waren verschillende familiebanden tussen de beklaagden. Meerdere smokkelaars, onder wie de leidinggevenden, hadden verblijfsdocumenten zodat ze flexibel konden opereren in de verschillende landen. Sommige smokkelaars hadden de Duitse nationaliteit of hadden via de asielprocedure papieren verkregen.

De drie smokkelcoördinatoren reisden voor hun aankopen geregeld vanuit Duitsland naar Turkije en naar hun kleinere Nederlandse basis om daar een overzicht te houden over het bootjesmateriaal. Een van deze coördinatoren verklaarde tijdens zijn verhoor dat hij in Irak na de val van Saddam Hoessein veertien jaar lang als politieman bij de antiterreurcel had gewerkt. Binnen het smokkelnetwerk regelde hij onder meer de contacten met de luitenanten in de smokkelkampen in Calais.

2.1.2. Smokkel van nautisch materiaal

Het nautische materiaal kochten de smokkelcoördinatoren op grote schaal tegen dumpingprijzen in Turkije. Het werd met reisbussen en vrachtwagens naar Duitsland gebracht maar soms ook naar een opslagplaats van een transportfirma in Haarlem (Nederland). Om hun illegale handel te verdoezelen, maakten de smokkelaars dus gebruik van reguliere transportfirma's en dito opslagplaatsen. Opmerkelijk was dat bij een politiecontrole van deze Nederlandse transportfirma – die ook materiaal had besteld en ontvangen – er vier illegaal tewerkgestelde werkkrachten werden aangetroffen en vervolgens aangehouden.

Het meeste materiaal werd vervoerd naar en opgeslagen in garages, containers en loodsen in Osnabrück (Duitsland). Daar maakten zij van het materiaal kant-en-klare pakketten bestaande uit een rubberboot, een bodemplaat, een buitenboordmotor, een veertigtal reddingsvesten en een jerrycan met brandstof. Daarnaast ronselden ze chauffeurs om het materiaal naar de Noord-Franse smokkelkampen of soms naar de Belgische kust te vervoeren. Daarvoor kregen zij 500 euro.

Naast het zelf vervoeren van die kant-en-klare pakketten naar de kust, profileerden ze zich als 'logistieke hub' van nautisch materiaal in Duitsland, waar andere smokkelaars hun materiaal kwamen aankopen voor 6.000 tot 8.000 euro. Die andere smokkelaars stuurden dan hun eigen chauffeurs naar deze ophaalplaats.

De chauffeurs brachten die pakketten in opdracht van de criminele smokkelorganisaties naar de Noord-Franse kust (en soms naar de Belgische kust), waar transitmigranten werden verzameld of klaarstonden om met de smokkelaars de boot op te blazen en in gereedheid te brengen om op de Noordzee te varen richting het Verenigd Koninkrijk. De routes van die chauffeurs liepen in België gedeeltelijk anders dan de traditionele smokkelroutes. Meestal kwamen de chauffeurs via Nederland. Eerst reden zij vanuit Eindhoven (Nederland) via Antwerpen naar Gent en Moeskroen en dan via Kortrijk de grens over naar

351 In mei 2025 was 1 Britse pond 1,18 euro waard. Omgekeerd was 1 euro 0,85 Britse pond waard.

Frankrijk. Ze keerden dan terug via De Panne, Gent en Antwerpen om via Genk en Heerlen (Nederland) richting Aachen (Duitsland) te rijden. Soms keerden zij terug naar Eindhoven. Later gebruikten ze eveneens andere routes via Brussel en Oostende.

Het voertuig dat het nautische materiaal vervoerde werd begeleid door een tweede voertuig dat mogelijke politiecontroles moest detecteren en dat in contact stond met het andere voertuig. De chauffeurs werden meestal in de gaten gehouden door de organisatie, kregen instructies en moesten hun locaties *in realtime* delen. De smokkelcoördinatoren hielden eveneens rekening met politiecontroles. Volgens een verklaring van een beklaagde tijdens zijn verhoor hadden ze zelfs ingecalculeerd dat van de twaalf uitgestuurde chauffeurs er maar één van hen de eindbestemming zou bereiken en de anderen in de gevangenis zouden belanden. De smokkelcoördinatoren waren zo goed op de hoogte van de arrestaties dat zelfs een foto van het proces-verbaal met het verhoor van een van de chauffeurs door de FGP kon worden teruggevonden in een smartphone.

Na de intercepties en de arrestaties van meerdere chauffeurs werd de smokkelorganisatie voorzichtiger en paste ze haar werkwijze aan. Vroeger stuurde zij via WhatsApp de locatie van de opslagplaatsen naar de chauffeurs. Daarna liet ze de chauffeurs niet meer naar de opslaglocaties komen, maar werd er op een andere plaats afgesproken, zoals een snelwegparking of een tankstation. Daar ontmoetten ze de smokkelaars die zelf het materiaal naar de plaats van afspraak brachten, waar de chauffeurs het voertuig overnamen en richting Noord-Frankrijk reden. Zo konden die chauffeurs bij een eventuele arrestatie geen informatie aan de politie prijsgeven rond de opslaglocaties van het nautische materiaal.

Bij een van die arrestaties was een chauffeur, die ook betrokken was bij de smokkel, overleden in de politiecel.[352] Tijdens de interceptie was hij door hartklachten onwel geworden, waarop de politie de hulpdiensten had verwittigd die hem naar het ziekenhuis hadden gebracht. Na enkele uren werd hij uit het ziekenhuis ontslagen en door de politie in de cel opgesloten. Dezelfde nacht werd de parketmagistraat verwittigd dat de man overleden was na een poging tot reanimatie.

2.1.3. Bootjessmokkel transitmigranten

Meerdere transitmigranten werden vanuit Keulen of Essen (Duitsland) met taxi's, minibusjes of personenwagens naar Noord-Frankrijk vervoerd. Ze moesten daarvoor 1.000 euro per persoon aan de smokkelaars betalen. De andere migranten verbleven daar al in de smokkelkampen. Zodra er ongeveer dertig transitmigranten voor een bootjesovertocht betaald hadden, werd er een bootjespakket in de opslagplaats in Duitsland opgehaald door de chauffeurs.

Het netwerk had zijn luitenanten in de smokkelkampen die de transporten naar het Verenigd Koninkrijk organiseerden. Ze ronselden kandidaten en werkten daarvoor samen met andere smokkelaars op basis van financiële afspraken. Ze moesten de transitmigranten die hadden betaald op de juiste locatie op het strand verzamelen. De betalingen van de smokkelkandidaten werden gecontroleerd door de coördinerende leider in het Verenigd Koninkrijk die de namenlijst met foto's doorstuurde naar de luitenanten. Zo konden die luitenanten op basis van de foto's checken welke transitmigranten in een bootje mochten. In de smartphone van een van de smokkelcoördinatoren werd er een video gevonden waarop de smokkelkandidaten een voor een hun naam moesten zeggen terwijl ze werden gefilmd.

2.1.4. Samenwerkingsverbanden Albanese en Vietnamese smokkelorganisaties

Uit de analyse van de berichten op sociale media bleek dat het netwerk voor de extra aanvoer van kandidaten samenwerkte met Albanese en Vietnamese smokkelorganisaties. Die betaalden daarvoor tienduizenden ponden aan de coördinerende smokkelleider in Londen.

De Albanese smokkelaars brachten tal van Albanese smokkelkandidaten naar de kampen in Noord-Frankrijk. Vaak werden ze vervoerd vanuit Keulen. Uit de berichten bleek dat de coördinerende smokkelleider bij de namenlijsten tientallen foto's van Albanese smokkelkandidaten had gevoegd.

De coördinerende smokkelleider werkte daarnaast nauw samen met een Vietnamese smokkelleider die eveneens vanuit Engeland opereerde. Zo waren er volgens de politie in de periode van 22 februari tot 26 april 2022 maar liefst 1.063 berichten tussen de beide smokkelleiders. De politie stelde vast dat na deze periode

352 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 139: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 juni 2022, k. B17, nr. 1531.

de Vietnamese smokkelleider een functie in WhatsApp had geactiveerd waardoor zijn berichten na 24 uur verdwenen. Uit de berichten bleek dat de Vietnamese slachtoffers niet alleen met bootjes werden gesmokkeld maar ook via containers of op een jacht.

2.1.5. Lucratieve Vietnamese smokkelmarkt leidt tot afrekeningen en moordpogingen

De Vietnamese smokkelmarkt was in 2022 heel lucratief geworden na het Essex-drama[353] waarbij er in oktober 2019 39 dodelijke slachtoffers waren gevallen. De chauffeurs weigerden omwille van het aanzienlijke risico nog Vietnamezen te vervoeren of alleen tegen bijzonder hoge bedragen. Zo was er in een bericht tussen de coördinerende smokkelleider en de Vietnamese smokkelleider sprake van 16.000 Britse pond per persoon voor een transport met een container, wat veel meer was dan het normale tarief.

Andere Koerdische smokkelaars hanteerden lagere prijzen (1.500 tot 1.700 euro voor een overtocht), wat tot conflicten leidde. Zo had een van de smokkelaars van het netwerk in Frankrijk erover geklaagd dat een concurrent van een andere Koerdische smokkelorganisatie hem 50.000 euro afhandig had gemaakt nadat die laatste met succes een overtocht van Vietnamese klanten naar het Verenigd Koninkrijk had uitgevoerd. In een gelijkaardige situatie vroeg een Koerdische smokkelaar de coördinerende leider een vuurwapen om een concurrent neer te schieten. Die antwoordde dat hij het zou oplossen en mensen had om dergelijke conflicten te regelen.

Die situatie escaleerde en mondde uit in onderlinge afrekeningen en schietpartijen tussen de smokkelorganisaties. Zo was er in berichten tussen de Koerdische smokkelaars sprake van een moord in mei 2022 binnen een Noord-Frans kamp. Bij die afrekening raakten twee anderen gewond. Daarnaast was er een uitgebreid Duits en Frans onderzoek naar twee eerdere moordpogingen binnen het smokkelmilieu. Op 5 september 2021 was er al een eerste moordpoging geweest op een van de luitenanten van het netwerk in het kamp in Grande-Synthe nabij Calais. Als reactie daarop werd er op 13 november 2021 in Osnabrück (Duitsland) een aanslag gepleegd op een concurrerende Koerdische smokkelaar die levensgevaarlijk gewond raakte. Volgens de Duitse en de Franse autoriteiten bleken deze feiten verband te houden met het betrokken Iraaks-Koerdische mensensmokkelnetwerk. Een van de beklaagden in dit dossier zat in een Franse cel op verdenking van die laatste moordpoging. In zijn smartphone werden er overigens tientallen foto's teruggevonden van vuurwapens, afluisterapparatuur, nacht- en warmtekijkers, walkietalkies en cryptofoons[354].

De Duitse en de Franse autoriteiten rapporteerden in het kader van het rechtshulpverzoek dat dit kaderde in de onderlinge strijd om de smokkelmarkt met de Vietnamese migranten te controleren. Oorspronkelijk maakten deze Koerdische smokkelaars deel uit van eenzelfde netwerk dat de bootjessmokkel organiseerde. Omdat de Vietnamese smokkelmarkt zo lucratief bleek, ontstond er onenigheid. Die leidde tot een splitsing en een heuse machtsstrijd. Volgens het rapport probeerden ze van elkaar de Vietnamese smokkelmarkt over te nemen, om het monopolie te verwerven en "rechtstreeks te kunnen onderhandelden met de in Groot-Brittannië gevestigde organisator van een groot Vietnamees smokkelnetwerk". Een van de andere Vietnamese smokkelaars bleek trouwens op de hoogte te zijn van de aanslag op de concurrerende smokkelaar in Osnabrück want hij vroeg twee dagen eerder om "behoedzaam te werk te gaan bij het beschieten […]". Deze Vietnamese smokkelaar werkte eveneens samen met het Koerdische netwerk in dit dossier en profiteerde mee van de hogere smokkelprijzen die ze vroegen aan de klanten.

2.1.6. Smokkelroutes vanuit Irak naar Duitsland

Het Koerdische smokkelnetwerk regelde ook zelf de smokkel vanuit herkomstlanden zoals Irak naar Duitsland. De coördinerende smokkelleider in het Verenigd Koninkrijk had buiten de West-Europese landen contacten met smokkelaars in Polen, Wit-Rusland, Griekenland, Turkije, Iran, Irak en Afghanistan.

In het kader van het Duitse onderzoek werd de smokkelroute vanuit Irak naar Duitsland in kaart gebracht. Dat was het resultaat van een gerechtelijk onderzoek naar de smokkelactiviteiten van hetzelfde Koerdische netwerk vanuit de Iraaks-Koerdische regio via de Oost-Europese buitengrenzen van de EU naar de Bondsrepubliek Duitsland. In het rapport met de resultaten van het Europese rechtshulpverzoek hebben de Belgische en de Franse autoriteiten een synthese gekregen van het smokkelonderzoek waarin er werd verwezen naar de toenmalige betrokkenheid van de Wit-Russische autoriteiten. Hieronder staat er een relevant stuk uit die synthese van het Duitse onderzoek:

353 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 25-42 en 93-96; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 128-131.

354 Een cryptofoon is een smartphone waarop alle functies verwijderd zijn die iemand identificeerbaar maken, zoals bluetooth, de gps, de camera en de microfoon. Op zo'n toestel staat er maar één app. Daarmee kunnen gebruikers via versleutelde berichten met elkaar communiceren.

"In 2021 werd er vastgesteld dat heel wat Iraakse staatsburgers werden gesmokkeld. Zij reisden via de doorgangslanden Wit-Rusland en Polen en kwamen illegaal de Duitse Bondsrepubliek binnen. In Duitsland of in een buurland probeerden zij dan een verblijf van langere duur aan te vragen. Soms werden de migranten via het Kanaal gesmokkeld, als Groot-Brittannië hun reisdoel was. Voor hun reis betaalden de migranten of hun familieleden tot wel 25.000 Amerikaanse dollar[355], afhankelijk van de grootte van het gezin en het land van bestemming. Voor de migranten werden er visa verstrekt waarmee zij naar Wit-Rusland konden vliegen. Na hun aankomst in Wit-Rusland verbleven de migranten in hotels of op andere plaatsen tot ze door de plaatselijke smokkelaars naar de grens tussen Wit-Rusland en Polen werden gebracht. Het oversteken van die grens gebeurde met de hulp van plaatselijke patrouilles van de Wit-Russische autoriteiten. Na een geslaagde binnenkomst in Polen wachtten de migranten in nabijgelegen bossen tot hun afhaling werd georganiseerd. Zodra het volgende traject van hun tocht betaald was, werden de migranten in groepen afgehaald door ingehuurde chauffeurs. Minstens één van de migranten binnen de groep, die klaarstond voor afhaling, beschikte over een gsm. Daarmee konden zij via WhatsApp hun locatie doorgeven of details met betrekking tot een locatie ontvangen, zodat ze wisten waar zij heen moesten om te worden afgehaald. De ingehuurde chauffeurs stonden rechtstreeks in contact met de verantwoordelijke mensensmokkelaars, die de afhaling van de groep coördineerden. Na hun afhaling reden de ingehuurde chauffeurs tot over de Pools-Duitse grens en zetten zij de migranten af … Volgens de bevindingen van de politie hadden de migranten voor het traject van Polen naar Duitsland telkens een bedrag betaald van 2.500 euro. Van dat bedrag kregen de ingehuurde chauffeurs zo'n 1.000 euro per volwassene en 100 euro per kind."

Uit de gesprekken van de smokkelaars bleek dat de Iraakse smokkelklanten op basis van hun instructies door de chauffeurs soms werden afgezet aan een opvangcentrum voor asielzoekers om hun asielaanvraag in te dienen. In andere gevallen werden zij afgehaald door familieleden of werden ze door de Duitse douane of politie geïntercepteerd. Voor meerdere gesmokkelden was Duitsland de eindbestemming of ze trokken naar de buurlanden. Uit hun WhatsApp-berichten bleek dat de smokkelaars voor Koerdische kennissen ook verblijfsdocumenten voor Portugal regelden. Diegenen die verder naar het Verenigd Koninkrijk wensten te worden gesmokkeld kregen de opdracht van de smokkelaars om het opvangcentrum voor asielzoekers te verlaten en kregen tegen betaling logement om nadien getransporteerd te worden naar een kamp in Noord-Frankrijk.

2.2. Onderzoek

2.2.1. Start onderzoek

In West-Vlaanderen werden de jongste jaren dikwijls voertuigen geïntercepteerd die nautisch materiaal transporteerden richting de Noord-Franse kust. In meerdere dergelijke kleine smokkeldossiers waarbij er alleen chauffeurs in beeld kwamen, waren er linken met verdachten in Duitsland die het materiaal aanvoerden.

Het parket stelde een onderzoeksrechter aan op basis van dossiers van 2021 waarin er meerdere oproepnummers, identiteiten en Duitse locaties opdoken die gelinkt waren met de smokkelfeiten. Het onderzoek werd gevoed door de vaststellingen van de Duitse politie en justitie en door de informatie uit eerdere Belgische dossiers waarin onder meer het telefoonnummer kon worden teruggevonden van de coördinerende smokkelleider in het Verenigd Koninkrijk.

De Duitse politiediensten hadden op hun beurt meerdere opslagplaatsen van de smokkelaars in beeld gebracht. Omdat het nautische materiaal toevallig op een fout adres geleverd werd, hadden de bewoners van dat huis de politie verwittigd zodat het adres van een van de beklaagden in de Duitse stad Osnabrück in het vizier kwam. Dat leidde tot de observatie van dat adres, waardoor de rol van deze locatie als opslagplaats van het smokkelnetwerk aan het licht kwam. Op basis van uiteenlopende onderzoekshandelingen en vaststellingen konden er nadien verdere linken worden gelegd met kleine smokkeldossiers in Bergen, Vlaams-Brabant, Henegouwen, West- en Oost-Vlaanderen en met smokkelinterventies in Noord-Frankrijk.

Het smokkelnetwerk werd bijkomend in kaart gebracht op basis van verklaringen, observaties, huiszoekingen, afluistermaatregelen, intercepties, analyses van beelden van ANPR-camera's en de uitlezing van gsm's.

2.2.2. Digitaal onderzoek

De smokkelaars ontwikkelden systematisch contrastrategieën om onder de radar van de politiediensten te blijven. De smokkelleiders gaven continu de opdracht om de berichten te wissen en

355 Op het moment van de feiten was de Amerikaanse dollar ongeveer evenveel waard als de euro.

niet via een gewone telefoonlijn te bellen maar altijd WhatsApp of Facebook Messenger te gebruiken. Zo brak een van de leiders het gesprek over smokkel af en vroeg hij om terug te bellen via een *instant messaging app* toen geldbedragen of overtochten via bootjes ter sprake kwamen of als een smokkelklant hem contacteerde.

De smokkelaars waren beducht voor de digitale recherche en probeerden zich te onttrekken aan het politionele onderzoek. Een van de gesprekken over het verwijderen van de berichten sprak op dat vlak boekdelen: "Ik zeg, verwijder het! Weet je wat zij allemaal uit mijn gsm hebben gehaald? Zij hebben de foto's eruit gehaald, die ik aan [een klant] heb doorgestuurd, dus kaarten van hoe hij kon komen."

Alhoewel veel gesprekken doelbewust uit de telefoons gewist werden, was er nog bijzonder veel informatie beschikbaar. Enerzijds omdat gesprekken niet volledig of niet tijdig gewist waren op het ogenblik van de interventie, anderzijds omdat de politiediensten erin slaagden veel informatie te recupereren. Vaak kon de politie wel alleen nog de telefonische contacten vaststellen maar dat illustreerde de grootschaligheid van de criminele operatie.

2.2.3. Financieel onderzoek

Volgens het onderzoek heeft de criminele organisatie minstens 171 personen gesmokkeld voor een bedrag van 312.700 Britse pond. Dat betreft een minimale schatting op basis van een blaadje in een notablok dat tijdens een huiszoeking in Duitsland bij een van de smokkelaars werd teruggevonden. In werkelijkheid lag dat bedrag gevoelig hoger, omdat veel smokkeltransporten niet konden worden opgespoord.

De organisatie beschikte over bijzonder veel financiële middelen. In dit onderzoek circuleerden er meermaals bedragen van boven de 100.000 dollar. Niet alleen de transporten maar ook het financiële beheer werd professioneel georganiseerd met cash betalingen of via het *hawala*-systeem. De smokkelleiders hadden rechtstreekse contacten met *hawala*-bankiers ("*hawaladars*") uit Turkije en Irak. Het overgrote deel van de gelden werd in het thuisland of in Turkije overgemaakt. Zelfs de betalingen van het nautische materiaal dat het netwerk vanuit zijn opslagplaats in Duitsland aan andere smokkelaars verkocht werden geregeld via *hawala* in het thuisland. Zo werden er weinig financiële sporen nagelaten.

Hawala

Volgens de politie zijn de financiële regelingen binnen het internationale mensensmokkelmilieu gestoeld op vertrouwen, dat groeit op basis van etniciteit of door familiebanden. Een professioneel optreden is daarbij wel vereist. Door de manier van geldstorting wordt een succesvolle afloop van de mensensmokkeloperatie mogelijk gemaakt. De overeengekomen lonen van de smokkelaars worden zelden rechtstreeks overgemaakt. De storting gebeurt meestal via *hawala* in de landen van herkomst of de landen van bestemming bij vertrouwenspersonen of in zogenaamde "betaalbureaus", die vaak opereren in winkels. Een tussenkomst van bancaire instellingen wordt vermeden. Het over te schrijven bedrag wordt in een winkel van een "*hawaladar*" betaald en die krijgt een commissie van 5% of soms zelfs 7%. De betalingen van de gesmokkelden aan de smokkelaars verlopen eveneens via *hawala*. De uitbetalingen gebeuren in meerdere etappes, bijvoorbeeld na een geslaagde binnenkomst in Turkije, in doorgangslanden en na de aankomst in het gewenste land van bestemming. Tijdens een huiszoeking bij een smokkelaar werd er een schriftje met een handgeschreven "boekhouding" teruggevonden waarin bedragen tot 115.200 dollar stonden, naast een lijst met namen van de betrokken smokkelaars.

In het synthese-pv wordt het *hawala*-systeem in detail uitgelegd. *Hawala* kan worden gedefinieerd als een methode om geld over te maken buiten het traditionele banksysteem om. Daarvoor zijn er minimaal twee *hawala*-dealers (of "*hawaladars"*) nodig die voor de 'transacties' zorgen.

Een persoon die geld wil overmaken naar een ander land komt in contact met een *hawala*-dealer (dealer A). De betaler geeft die dealer geld plus een commissie en informatie over wie het geld moet ontvangen. Op dat moment ontvangt de betaler een unieke code.

De dealer neemt contact op met een *hawala*-dealer (dealer B) uit het land waar hij het geld heen wil sturen. Dealer B zal het geldbedrag dat dealer A hem heeft opgedragen te geven aan de ontvanger overmaken zodra die dezelfde code heeft gegeven om te bewijzen dat hij de persoon is die door de initiële persoon werd bestemd als ontvanger van het geld.

Heel simpel gesteld, komt *hawala* hierop neer: cash geld verplaatsen zonder dat het beweegt. Geeft iemand op het ene *hawala*-punt een bepaalde som geld af, dan kan iemand anders in een mum van tijd dat bedrag afhalen

op een ander punt, zonder dat het geld effectief naar die plaats is gebracht.

Omdat er in werkelijkheid geen fysieke verplaatsing van contant geld is, zijn *hawala*-makelaars de sleutelpersonen bij deze transacties. Het hele systeem is gebaseerd op het vertrouwen (dat is ook de betekenis van *hawala*) tussen hen. Ze houden meestal een informele boekhouding bij om de transacties te noteren, en ze betalen hun schulden op uiteenlopende manieren af. Het is essentieel om te vermelden dat *hawala*-makelaars geen vergunning hebben en in de illegaliteit opereren … Voor mensen in criminele milieus wordt *hawala* gebruikt omdat de transacties niet traceerbaar zijn. Er zijn geen zichtbare geldstromen, de onderlinge communicatie is beperkt en er is geen limiet op de transacties. Het *hawala*-systeem wordt wereldwijd gebruikt om geld wit te wassen en om aankopen voor criminele activiteiten te doen. Er wordt ook gesproken van "*underground banking*".

In dit dossier waren de coördinerende smokkelleider in het Verenigd Koninkrijk en een smokkelcoördinator in Duitsland zelf *hawala*-dealers. De coördinerende smokkelleider had daartoe in Londen een winkel die als *hawala*-bankkantoor voor smokkelaars fungeerde. Naast zijn reguliere contacten in Irak en in Turkije had hij al minstens betalingen geregeld voor Albanese smokkelaars met *hawala*-dealers in Tirana (Albanië) en Rome (Italië) voor een commissie van 7%. Hij kreeg ook zakken vol cash van Albanese en Vietnamese smokkelaars. Als hij snel geld nodig had, beschikte hij over een netwerk van loopjongens die het geld afhaalden, ronddroegen en afleverden.

Criminele investeringen

Volgens de rapporten naar aanleiding van de rechtshulpverzoeken van de justitiële autoriteiten leefden de meeste smokkelaars die verblijfsdocumenten hadden in Duitsland van een uitkering. Meerderen onder hen woonden in een sociale woning. De illegale opbrengsten konden zij daar niet gebruiken zonder dat het op zou vallen. Daarom werden de meeste opbrengsten via *hawala* naar hun familie in het thuisland overgemaakt. Zo liet een van de smokkelleiders via zijn broer een huis bouwen in Irak.

De coördinerende smokkelleider belegde in cryptomunten die moeilijk traceerbaar zijn. Daarnaast investeerde hij in luxeartikelen zoals dure wagens, luxekledij, dure horloges van Rolex, Richard Mille, Breitling, die naar schatting duizenden tot tienduizenden euro's waard zijn en die als betaalmiddel kunnen worden gebruikt.

Daarnaast ging hij samen met een Albanese smokkelaar nog een jacht kopen voor de smokkelovertochten naar het Verenigd Koninkrijk. Hij had ook de aankoop van een carwash in Londen gepland.

Handelszaken waar veel cash circuleert – zoals winkels en horecagelegenheden – zijn ideaal voor een criminele organisatie om geld wit te wassen. Sommige smokkelaars hadden via een broer of een stroman een restaurant en planden de aankoop van een winkel.

2.2.4. Internationale samenwerking

Sinds 2018 registreerden Britse, Franse en Belgische autoriteiten een toename van smokkel met bootjes via het Kanaal naar het Verenigd Koninkrijk. In meerdere onderzoeken van de Britse (operatie-"*punjum*"), de Belgische (operatie-"rubberboot") en de Franse (operatie- "Thoren") autoriteiten werd er daarbij gefocust op Koerdisch-Iraakse smokkelaars.

In zijn pleidooi tijdens het proces stelde de advocaat van Myria dat dergelijke overtochten tussen 2020 en 2022 exponentieel waren toegenomen. Volgens cijfers van de Britse overheid was er in 2020 sprake van 8.500 personen. In 2021 was dat opgelopen tot 28.000 personen. En in 2022 was het zelfs gegroeid tot bijna 45.000 personen.

Intussen had de Duitse overheid eveneens vastgesteld dat er vanuit Duitsland kleine bootjes waren vervoerd naar Frankrijk en België met het oog op mensensmokkel. Binnen de Duitse politie-eenheden werd er een gemeenschappelijke eenheid opgericht die in 2021 levensgevaarlijke incidenten had vastgesteld, waaronder dat aan de Belgische kust (zie verder). Sinds januari 2022 voerde de Duitse Politie namens het Openbaar Ministerie in Osnabrück een strafrechtelijk onderzoek tegen meerdere smokkelaars die in het kader van het Belgische dossier intussen waren veroordeeld.

Begin 2022 verliep de samenwerking tussen de Franse en de Duitse autoriteiten wel moeilijk. Het Belgische Openbaar Ministerie verwees in haar conclusies tijdens het proces naar een artikel in het Franse weekblad *Paris Match* van 8 januari 2022 dat opgenomen was in het dossier. Daarin werd een Franse commissaris van de *Office Central pour la répression de l'immigration irrégulière et de l'emploi d'étrangers sans titre* (OCRIEST) geciteerd die verwees naar het nautische materiaal dat per ongeluk fout was afgeleverd. Daardoor was de politie de smokkelaars op het spoor gekomen (zie hierboven punt 2.2.1.) en werd de link tussen de twee moordpogingen in Noord-Frankrijk en Osnabrück

gelegd. Volgens het Openbaar Ministerie was de Franse commissaris "niet mals voor de Duitse politie en justitie" en deed hij enkele markante uitspraken in het interview, uitspraken die het Openbaar Ministerie als citaat had opgenomen. Zo klonk het in dat artikel dat informatie niet werd gedeeld en dat de Duitse magistraten het dossier zonder gevolg hadden geklasseerd. Of zoals dat in *Paris Match* stond: "Geregeld uiten Fransen, Belgen en Britten hun ongenoegen over de flegmatieke houding van de Duitse magistraten. Wat clandestiene immigratie betreft, wordt Duitsland beschouwd als een veilige zone.[356] Hij besloot met het citaat: een slechte gerechtelijke samenwerking dient de belangen van de mensenmokkelaars die in Duitsland zijn gevestigd".[357]

Volgens het Openbaar Ministerie ging het Franse persartikel niet onopgemerkt voorbij in Duitsland en "werden politie en justitie bevraagd omtrent de inhoud". Een Duits artikel waarin daarover werd bericht en het originele Franse artikel waarin er eveneens werd verwezen naar de moordpogingen werden trouwens teruggevonden in smartphones van de smokkelaars, die dus op de hoogte waren. Volgens het Openbaar Ministerie werd in de daaropvolgende periode alles in gereedheid gebracht om de criminele organisatie te ontmantelen. Op 5 juli 2022 werden achttien verdachten gearresteerd in Duitsland ingevolge Europese arrestatiebevelen van de onderzoeksrechter in Brugge. Om alle arrestaties en huiszoekingen uit te voeren, mobiliseerden de Duitse justitie en politie meer dan 900 politiemensen van diverse diensten.

Ondertussen verbleef de coördinerende smokkelleider nog in het Verenigd Koninkrijk en werd – *dixit* het Openbaar Ministerie – "de internationale samenwerking met het Verenigd Koninkrijk aangescherpt en tussen de gerechtelijke overheden in België en het Verenigd Koninkrijk een overeenkomst gesloten om een gemeenschappelijk onderzoeksteam (JIT)[358] op te richten". Zo kon die smokkelleider op 4 mei 2022 in Londen worden gearresteerd en op 27 juli 2022 worden uitgeleverd aan België.

2.3. Gesmokkelden

Het Iraaks-Koerdische netwerk smokkelde vooral Koerden, Vietnamezen, Albanezen maar ook Afghanen. Onder hen waren er veel minderjarigen.

2.3.1. Smokkelintercepties en slachtofferverklaringen in het Verenigd Koninkrijk

Uit de WhatsApp-berichten bleek dat de coördinerende smokkelleider specifieke instructies gaf aan de klanten die via de vrachtwagencabine of trailer met toestemming van de chauffeur naar het Verenigd Koninkrijk werden gesmokkeld. "Ze mogen niet zeggen dat de bestuurder hen liet instappen als de politie hen zou controleren. En ze moeten hun gsm's uitschakelen."

Meerdere bootjes konden onderweg naar het Verenigd Koninkrijk worden geïntercepteerd. Op 8 juni 2021 werden 44 Afghaanse migranten (32 volwassenen en twaalf minderjarigen) onderschept tijdens hun oversteek van het Kanaal.

Over de bootjessmokkel informeerden de Britse autoriteiten de Duitse justitie in het kader van een rechtshulpverzoek over enkele intercepties die op basis van het materiaal gelinkt waren met Osnabrück. Daarin werd er eveneens verwezen naar enkele samengevatte slachtofferverklaringen.

Er werd onder meer gerapporteerd over een bootjesovertocht van 29 personen op 16 oktober 2021, waarbij het bootje twee dagen eerder werd geleverd uit Osnabrück. De slachtoffers waren tien Irakezen, twaalf Afghanen, vier Iraniërs en drie Albanezen. Het waren 25 mannen, een vrouw en drie minderjarigen. Onder hen bevonden zich een Iraaks slachtoffer en een Afghaans slachtoffer die hadden verklaard via Duitsland gepasseerd te zijn. Het Afghaanse slachtoffer verstrekte in zijn verklaring meer details over de smokkelroute. Hij vertelde de Britse autoriteiten dat hij eerder uit Afghanistan was vertrokken, via Iran, Turkije en Servië was gereisd en vervolgens in een vrachtwagen Duitsland was binnengesmokkeld. Van Duitsland reisde hij met de trein naar Frankrijk en van daar per rubberboot naar Groot-Brittannië.

---

356 Door het Openbaar Ministerie vertaald: "*Régulièrement, Français, Belges et Britanniques s'émeuvent du flegme des magistrats allemands. En matière d'immigration clandestine, l'Allemagne est qualifiée de zone de confort*".

357 Door het Openbaar Ministerie vertaald: "*Une mauvaise coopération judiciaire sert les intérêts des passeurs basés en Allemagne*".

358 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 74. Een JIT is een samenwerkingsverband tussen de bevoegde autoriteiten van twee of meer lidstaten om een strafrechtelijk onderzoek te voeren naar feiten waarbij er banden zijn met verdachten in meerdere lidstaten. Onder leiding van één lidstaat zal een JIT het opsporingsonderzoek instellen en uitvoeren. Het wettelijke kader daarbij wordt gevormd door de wet- en regelgeving van het land waarin het team opereert. Na afronding van het opsporingsonderzoek wordt de zaak aangebracht bij de vervolgende instantie van de meest gerede lidstaat. In België worden de modaliteiten van gemeenschappelijke onderzoeksteams vastgelegd in hoofdstuk 3 van de wet van 9 december 2004 betreffende de internationale politiële verstrekking van gegevens van persoonlijke aard en informatie met gerechtelijke finaliteit, de wederzijdse internationale rechtshulp in strafzaken en tot wijziging van artikel 90*ter* van het Wetboek van Strafvordering (*BS*, 24 december 2004).

2.3.2. Levensgevaarlijke smokkelovertocht vanaf de Belgische kust en slachtofferverklaringen

Daarnaast was er op 19 mei 2021 een smokkelincident ter hoogte van De Panne waarbij 49 mensen in nood verkeerden toen zij uit een rubberboot werden gered door de Belgische kustwacht. Onder de slachtoffers bevonden er zich 44 Vietnamese en vijf Koerdisch-Iraakse staatsburgers. Volgens de berekeningen van de scheepvaartpolitie was er onvoldoende brandstof aan boord om het Verenigd Koninkrijk te bereiken.

Uit enkele verklaringen van slachtoffers bleek dat zij doodsangsten hadden uitgestaan[359]:

- Ze wisten vooraf niet dat er zoveel mensen tegelijk in een ongeschikte boot met ongeschikt materiaal zouden zitten.
- Op het moment van de redding zat de boot al vol water.
- Toen de transitmigranten in de boot stapten, had iedereen twijfels door het ongeschikte materiaal. Er heerste chaos.
- Zij (de smokkelaars) verhoogden de druk om in de boot te stappen.
- De transitmigranten hadden stress om in de boot te stappen.
- Zij verklaarden dat ze niet konden zwemmen. Zij moesten ver in het water gaan vooraleer ze in de boot konden. Zodra zij erin waren, konden ze er niet meer uit.
- Zij waren bang om te sterven.

Het proces-verbaal van dat incident bevatte fragmenten uit verklaringen van een Koerdisch en drie Vietnamese slachtoffers. Het Koerdische slachtoffer stelde:

"Op uw vraag of de mensensmokkelaars ons in gevaar hebben gebracht kan ik bevestigend antwoorden. Ik wist niet dat er zoveel mensen in die boot zouden zitten en de boot lag al in het water. Ik kan niet zwemmen en kon helemaal niet van de boot springen."

Een van de Vietnamese slachtoffers antwoordde op de vraag of de smokkelaars geweld gebruikt hadden en/of ze gedwongen werden om in de boot te stappen:

"Zij spoorden ons aan om haast te maken. Iedereen had zijn twijfels toen we zagen dat we zo talrijk waren en allemaal in een dermate kleine boot moesten. Maar ze verhoogden toen de druk zodat we allemaal aan boord zouden gaan. We moesten de boot in zee dragen en als we ter hoogte van ons middel in de boot moesten springen, ontstond er chaos. Er waren vier westerlingen (smokkelaars) mee die ons zeiden dat we in de boot moesten springen. Ik vond dat we wel heel ver in het water moesten gaan vooraleer we erin moesten springen… Ik was bang om te sterven. Op het moment dat je effectief de boot in stapt, besef je hoe gevaarlijk het is en heb je echt schrik."

Hetzelfde Vietnamese slachtoffer legde uit hoe zij zich moesten voorbereiden op het strand:

"We moesten enkele uren wachten tot de boot en de motor werden geleverd op het strand. Het was al licht aan het worden. Iedereen moest helpen. De boot en de motor moesten naar het strand worden gedragen. Iedereen moest daar ter plaatse een reddingsvest aantrekken. Het samenstellen van de boot werd door de westerlingen (smokkelaars) gedaan maar ze vroegen aan ons om de boot op te blazen."

Een ander Vietnamees slachtoffer gaf de reden voor zijn smokkelreis: "Ik wil naar Londen. Daar mag ik gaan werken om de schulden uit mijn verleden af te betalen."

Het derde Vietnamese slachtoffer was ervan op de hoogte dat het smokkeltransport met een bootje was maar dacht dat het om een grotere, professionelere boot zou gaan. Hij voelde zich opgelicht na alle beloftes over een beter leven en benadrukte dat het de smokkelaars alleen om grof geldgewin te doen was. "Die mensen verdienen véél geld voor een 'zogezegd' beter leven in Engeland. Maar of het er zoveel beter is, dat weet ik ook niet meer."

359 Het dossier bevat alleen samenvattingen en citaten van slachtofferverklaringen uit andere gerelateerde dossiers waarnaar verwezen wordt. Dit dossier bevat dus geen informatie over hoeveel smokkelslachtoffers er door de gespecialiseerde centra begeleid werden in het kader van het slachtofferstatuut, waarvoor de oorspronkelijke dossiers moeten geconsulteerd worden en waarin Myria geen burgerlijke partij was.

2.3.3. Dodelijke smokkelovertocht vanuit Calais

Op 24 november 2021 verdronken 27 transitmigranten, onder wie vrouwen en kinderen, in tragische omstandigheden tijdens hun overtocht in een rubberbootje richting Engeland.

Dat veroorzaakte heel wat opschudding; de dode lichamen werden voor de kust van Calais in het water aangetroffen.

De smokkelaar, die tot een concurrerende Koerdische smokkelorganisatie behoorde, legde daarover verklaringen af. Hij gaf de namen van de organiserende smokkelaars en legde de politie uit dat er drie rubberbootjes vanuit Duinkerke waren vertrokken. Die waren alle drie gekapseisd, maar de opvarenden van de andere twee bootjes konden worden gered.

Ondanks de tragische gebeurtenissen van november 2021 zetten de smokkelaars hun levensgevaarlijke activiteiten gewoon voort. Ze vertrokken vaak 's nachts met een bootje naar het Verenigd Koninkrijk. De bootjes bevonden zich op een van de drukste vaarroutes ter wereld waar veel commerciële overzetboten en cargoschepen langsvaren. Het was volgens de politie uiterst gevaarlijk om met een rubberen boot diezelfde route te volgen; de kans op een aanvaring – met dodelijke afloop – was niet denkbeeldig. In geval van nood bevonden zij zich bovendien dikwijls buiten het bereik van een gsm-netwerk en hadden ze geen enkel middel om een noodsignaal te versturen.

De daarbij gebruikte rubberbootjes met buitenboordmotoren en reddingsvesten voldeden aan geen enkel veiligheidsvoorschrift om de Noordzee veilig over te steken. De criminele organisatie gebruikte ongeschikte en zelfs kapotte motoren. Die werden eigenhandig opgelapt zonder veel kennis van zaken. Ook volledig gescheurde rubberboten werden geleverd. De reddingsvesten werden zo goedkoop mogelijk aangekocht in grote aantallen tegen zeven dollar per stuk. Volgens de politie was het materiaal compleet ongeschikt: "Ze bestelden vesten die de migranten moesten dragen die de term 'reddingsvest' niet waard waren. Ze gaven de migranten op die manier een vals gevoel van veiligheid."

De technische analyse van de scheepvaartpolitie sprak boekdelen: "We stellen vast dat meerdere essentiële onderdelen van de buitenboordmotoren zware schade vertonen. Sommige kabels zijn met huis-tuin-en-keuken-tape vastgemaakt. De rubberboten werden door de smokkelaars opgelapt met wat tape."

Daarnaast werden die ongeschikte boten compleet overladen. In een boot van negen meter werden tot 40 personen of meer geplaatst. Uit de gesprekken van de smokkelaars bleek een totaal gebrek aan respect voor een mensenleven. Ze spraken over de migranten in termen van "*chickens*", alsof ze pluimvee vervoerden. De smokkelaars beschouwden die levensgevaarlijke overtochten als pure business, waarbij er zoveel mogelijk winst moest worden gemaakt.

De politie onderstreepte het cynisme van de smokkelaars: "Smokkelaar X wijst een smokkelleider erop dat de boot overladen is. Ze werden 'op elkaar gestapeld', 48 à 50 personen. De smokkelleider weet dat zij met te veel zijn maar zijn reactie is: 'goed, met de wil van God komen ze goed aan'."

De coördinerende smokkelleider werd in het Verenigd Koninkrijk op de hoogte gehouden van de overtochten van de transitmigranten. Hij ontving foto's en video's van hen op de rubberboten en hij kreeg de live locaties door om hun overtocht te monitoren. Migranten die op de bootjes zaten en de hulpdiensten wilden bellen werden aangemaand om te wachten tot zij zich in Britse wateren bevonden.

De politie vond daarover in de smartphone van de coördinerende smokkelleider een verontrustende WhatsApp-conversatie tussen de smokkelaars met berichten over doodsbange migranten:

- "*They are very scared, bro.*"
- "*They don't want to die, they say to me.*"
- "*Tell them just 30 more minutes.*"
- "*They arrive in UK waters.*"
- "*The motor is no good, bro.*"

De politie plaatste die conversatie als volgt in haar context: "Dit is zonder meer schrijnend te noemen. Er zitten migranten al negen uren op zee, met een motor die niet goed werkt, en de mensen zijn bang. Er klinkt zelfs '*We don't want to die*'. Maar de business primeert; de coördinerende smokkelleider blijft maar vanuit het Verenigd Koninkrijk herhalen dat ze moeten proberen de Britse wateren te bereiken. Bij een succesvolle overtocht verdienen ze grof geld. Wanneer de migranten door de Franse hulpdiensten werden gered, dan verdiende de criminele organisatie niets aan de smokkel, waren ze het nautische materiaal kwijt en moesten ze een nieuwe poging regelen."

2.3.4. Minderjarigen: smokkel voor een uithuwelijking

Uit de intercepties, telefoongesprekken en digitale berichten bleek dat het Koerdische netwerk tal van minderjarigen gesmokkeld had, vaak samen met hun ouders. De telefoontap bevatte ook een gesprek van een van de smokkelcoördinatoren in Duitsland met een klant die een minderjarig Koerdisch meisje wilde laten overkomen dat werd uitgehuwelijkt. Maar het telefoongesprek werd onmiddellijk door de smokkelleider afgebroken toen het over smokkel bleek te gaan. De smokkelaars vermoedden dat hun telefoon werd afgeluisterd en gebruikten WhatsApp als contrastrategie voor hun meer delicate gesprekken.

Tijdens het afgeluisterde gesprek vertelde de vrouw aan de smokkelleider dat ze een zestienjarig meisje uit Hawler (Erbil) naar Duitsland wilde overbrengen. Dat meisje was bestemd voor haar zoon. De smokkelcoördinator antwoordde: “Als het werd begeleid in Turkije …”, maar maakte zijn zin niet af en vroeg de vrouw om via WhatsApp te bellen. Dan eindigde het gesprek.